

NYFUNN AV MINERALER I NORGE 2005-2006

Fred Steinar Nordrum & Torgeir T. Garmo

Det følgende er en kort oppsummering av en del funn av mineraler i Norge som vi har blitt kjent med siden fjorårets mineralsymposium på Kongsberg. Det er sikkert gjort mange funn som vi ikke kjenner til. Noen av funnstedene og noe av funnmaterialet har vi ikke sett. Deler av teksten stammer derfor direkte fra opplysninger fra mineralsamlere.

BUSKERUD

Hurum

Akvamarinkrystaller opptil 2,5 cm er funnet. En stoff med en ca 10 cm beryllkrystall på matriks, delvis edel, er innsamlet.

Sætre: *Topaskrystall*, fargeløs, 0,7 cm, er funnet i veiskjøring på nytt sted.

Lier

Liertoppen: *Kvartskrystaller* opptil 12 cm med delvis ametyst- og røykfarve er funnet sammen med gulbrune, gjennomsiktige *kalkspatkrystaller*, opptil 3 cm lange, elongerte romboedre i Drammensgrnitten. Mikrokrystaller av wulfenitt og anatas er også funnet. (Siste gode funn 11.06.06. Se egen sak s.16, red anm.

Drammen

E134: En meget pen *scheelittkrystall* (hvit, 0,5 cm) samt *epidot* og *andraditt* er funnet.

Modum

Oventjern: *Dravitt* (mikro) og *brucitt* er funnet.

Dypingdal: *Dypingitt*, *hematitt*, *aragonitt* og *hydrotalkitt* er innsamlet.

Skuterudåsen gruver: Modum Blaafarveværk har tatt ut *kalkspatkrystaller* fra Ludvig-Eugene stollen (Werner 2005).

Sigdal

Desserud pukkverk: *Krystaller* av *titanitt* og *hematitt* er innsamlet.

VESTFOLD

Svelvik

Juve pukkverk: Det er funnet *krystaller* av *albitt*, *akvamarin*, *bertranditt*, *ortoklas* (15 cm), *røykkvarts*, *rutil* (nåler) og *zirkon*. I en druse ble det funnet et større antall med små grønneblå *beryllkrystaller*, i en annen druse små *akvamarinkrystaller*. Det er funnet en flat, delvis utviklet, sonert *muskovittkrystall* med diameter 8 cm (Olsen 2005).

Mariås: Det er funnet *krystaller* av *anatas*, *beryll*,

flusspat (to forskjellige *krystallformer* og farve), *rutil* (nåler), *røykkvarts* med inneslutninger av *akvamarin* og *røykkvarts* delvis dekket med *flusspat* og *topas* (0,5 cm, lys gul).

Sande

Sando pukkverk: Her er det funnet *kvarts* (omvendt septer), *flusspat*, *kalkspat* skalenoederkrystaller med bitte små *svovelkiskrystaller* som inneslutninger og på *krystallflater*.

Holmestrand

Solumsåsen: *Montmorillonitt* (pseudomorfose etter *feltspatkrystaller*?), mikrokrystaller av *anatas* og *parisitt*, *gedigent kobber*, *prehnitt* og *kalkspatkrystaller* er rapportert.

Ei ny druse med fine, sorte *kalkspatkrystaller* er funnet. Dekorativt stuffer opptil 20x20 cm med svarte og hvite *krystaller*. Litt *flusspat* med sterk farve, *pylogorskit* og *dendritter* var også til stede.

Hanekleiva: *Krystaller* av *kalkspat*, *stilbitt*, *heulanditt*, *chabazitt* og *natrolitt* er funnet.

Hof

Eikern: *Krystaller* av *zirkon*, *hematitt* og *flusspat* er funnet.

Tønsberg

Frodeåsen: I ny tunnel i ringveien kom det fram en del druser, den største ca 3 m, med *kvartskrystaller*, 1-2 cm, noen septere og omvendte septere, *kalkspatkrystaller* opptil 5-6 cm, mørk fiolett *flusspat* og små *svovelkiskrystaller*.

E18: En del *albittpseudomorfoser* etter forskjellige *kalkspatformer* har kommet til syne. Likeså noen *muskovittpseudomorfoser* etter *kalkspat*. I rombe-porfy er det kommet fram en del store, opptil flere kubikkmeter, *gassblærerom*, men de har dessverre ikke inneholdt *krystaller*.

Larvik

I Tuften larvikittbrudd i Tvedalen kom det i no-

Dobbelterminert kalkspatkrystall, 1,7x1,3 cm, med to natrolittkrystaller fra Tuften, Tvedalen, Larvik. Funnet av Tom Engvoldsen. Foto Gunnar Jenssen.

Over: Kalkspatkrystall med fantom dekket med mikro svovelkiskrystaller fra Dalen-Kjørholt gruve, Brevik. Funn og foto Gunnar Jenssen.

Kalkspatkrystall, 2 cm bred, på natrolitt i druse fra Tuften, Tvedalen, Larvik. Samling Vegard Evja. Foto Gunnar Jenssen.

vember 2005 fram en ny stor druse med mikroklin, analcim og natrolitt av beskjeden kvalitet. Litt molybdenglans og blyglans var også til stede. I grovkrystallin blyglans var det små druser med mikrokristaller av grågul *wulfenitt* (opptil 2-3 mm) og *cerussitt*. I samme pegmatitt i Tuften er det også funnet arsenkiskrystaller opptil 2 cm i løs grønlig leire.

I samme brudd ble det i mai 2005 funnet gule, gjennomsiktige *kalkspat*krystaller av sjelden god kvalitet sammen med natrolittkrystaller.

I Tuften er det også funnet *canocrinitt*, *kentbrook-sitt* og *annitt*.

I Østskogen larvikittbrudd er det funnet *melinofan* i store plateformete aggregater opptil 6-7 cm.

I Almeningen larvikittbrudd er det funnet *natrolitt*, *fluorapofyllitt*, *helvin* (en meget fin stuff) og *thomsonitt* (bladlig).

I Malerød larvikittbrudd er det funnet rikelig med lysbrune mikrokristaller av *hilairitt* på analcimdruser sammen med heksagonale prismer av kalkspat og gonnarditt.

Hochelagaitt i små kuleformete aggregater med indre fibrig struktur er funnet på annet sted i samme brudd. Fargen er hvit til lys kremgul. Mineralet opptrer i små analcimdruser.

Gaidonnayitt er funnet som små lysbrune, transparente krystaller opptil 2 mm sammenvokst med *hilairitt* i aggregater i druser sammen med natrolitt, analcim og *hochelagaitt*.

Fluorapofyllittkrystaller fra Dalen-Kjørholt gruve, Brevik. Stuffhøyde 6 cm, største krystall 1,1x0,7 cm. Samling og foto Gunnar Jenssen.

TELEMARK

Porsgrunn

Sagåsen, Tvedalen: Det er funnet *gonyeritt*, *neotocitt*, *astrofyllitt*, *ferrokentbrooksitt*, *zirkon* (flere farger og krystallformer) og *ægirinkrystaller*.

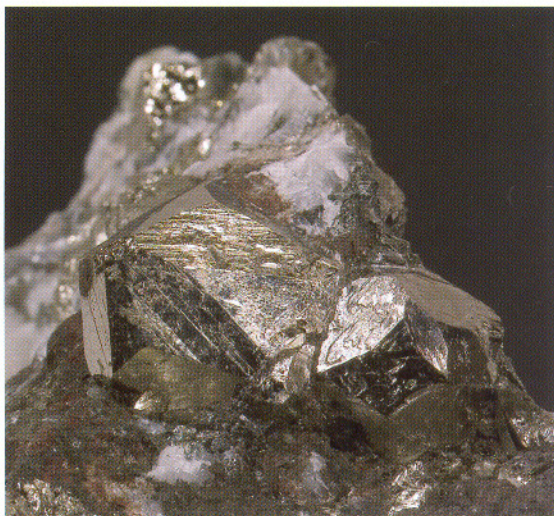
Ceritt-(Ce) er funnet som mikrokrytaller i opptil flere cm store, plateformete aggregater, trolig omvandlet fra et sjelden jordartsmineral. Mineralen har en kjøttrød farge med et stikk av fiolett.

I fjorårets nyfunnrappport ble et mulig funn av det sjeldne mineralet *qilianshanitt* nevnt. Identifiseringen var gjort med bakgrunn i undersøkelse med røntgendiffraksjon. Mineralen er ikke bekreftet ved annen undersøkelsesmetode på grunn av mangel på materiale.

Dalen-Kjørholt kalksteinsgruve, Brevik: Det har vært uvanlig lite drusefunn det siste året. Ingen større, spektakulære druser har kommet fram. Men det dukker alltid opp en del mindre druser med en del artige *kalkspat*former, tvillinger og fantomer i løpet av et år. Slik også det siste året. Ellers er det i den dypeste del av gruva blitt funnet noen smådruser med glassklare *apofyllitt*krystaller. De største krystallene har vært opp i 1-2 cm lange og 8-9 mm brede. Det er også funnet små glassklare *analcim*krystaller. Mikrokrytaller av *svovelkis*, *magnetkis*, *stilbitt* og *laumontitt* har også vært til stede i noen druser. En del stuffer er innsamlet fra gamle, kjente druser.

Kalkspat ("skiferspat") fra Dalen-Kjørholt gruve, Brevik. Bildebredde ca. 13 cm. Funn og foto Gunnar Jenssen.

Svovelkiskrystaller, den største 2 cm i diameter, fra Valberg, Kragerø. Funnet av Vegard Evja. Foto Gunnar Jenssen.

Skien

I druser i kvartsgang er det funnet rikelig med små, brune, skarpkantede og velutviklede *anataskrystaller* opptil 1 mm, som sitter på melkehvite kvartskrystaller. Litt *kloritt* er til stede.

Bamble

En pegmatittgang med store, sorte, terminerte *turmalinkrystaller* er funnet på skogsbilvei.

Kragerø

Valberg: Svovelkiskrystaller, skinnende med mange flater, opptil 2 cm, hovedsakelig beliggende i *kalkspat*, ble funnet i en linse sommeren 2005.

Tokke

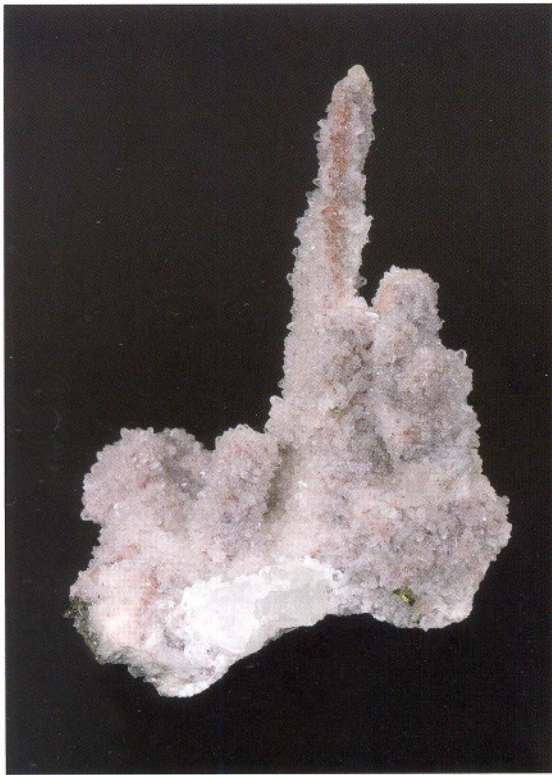
Bandakslj: Det er fortsatt funnet bra stuffer med *molybdenglanskrystaller* på tippaugene.

Til venstre: Ilmenittkrystall, 3x2,3 cm, delvis omvandlet titanitt, fra Kragerø. Samling Vegard Evja. Foto Gunnar Jenssen.

Under: Ilmenittkrystall, 6 cm bred, fra Ravneberget, Risør. Samling Vegard Evja. Foto Gunnar Jenssen.

Under til venstre: Albitperimorfose trolig etter skapolitt fra Valberg, Kragerø. Stoff er 8x 6 cm. Samling Vegard Evja. Foto Gunnar Jenssen.

Spafjell: I pegmatittganger er det de seneste årene funnet beryll (gul og blå), topas og amazonitt samt columbitt og zirkon.

AUST-AGDER

Grimstad

Et stort antall *svovelkiskuber* opptil 2 cm er funnet i nysprengt tomt i Grimstad sentrum.

Risør

Ravneberget: Grønne titanittkrystaller opptil 1-2 cm er innsamlet. Noen få ilmenittkrystaller opptil 7

cm, delvis omvandlet til rutil og titanitt, er også funnet samt fin prehnitt og bra vifter med epidotkrystaller opptil 5 cm.

Iveland

Frigstad: Det er funnet noe gadolinit, spessartin og en krystall av aeskynitt-(Y) i glimmer.

Slobrekka: En meget fin stoff med fire krystaller av aeskynitt-(Y) på ca 2 cm på matriks er funnet.

Fossbekk: Noe spessartin i muskovitt er tatt ut.

Hovden

I et nytt steinbrudd er det funnet amazonitt, piemontitt, sorte manganminerale og dendritter.

VEST-AGDER

Kristiansand

Ålefjær: Mineralene i manganforekomsten er identifisert med røntgendiffraksjon og SEM av Alf Olav Larsen. Manganitt, pyrolusitt og goethitt er hovedminerale. Andre minerale er vanadinitt (sitrongul), pyrobelonitt (rubinrøde stråler), ranciéitt (finfibrig, radialstrålig, mørkebrun til sort, silkeaktig glans),

*Spessartinkrystaller i muskovitt fra Fossbekk, Iveland. Stuffbredde 8,5 cm, høyre krystall 1,2 cm i diameter. Funnet av Arild Omestad og Frank Arild Strømmen.
Foto Gunnar Jenssen.*

neotocitt (ikke uvanlig, rødbrune til sorte masser, harpiksaktig glans, bløtt), et *romanechitt*lignende mineral, *barytt*, *rhodokrositt*, *kalkspat* og et leirmineral. Pyrobelonitt og ranciéitt er i Norge kun funnet i denne forekomsten. Neotocitt ble i fjor beskrevet fra flere larvikittbrudd i Tvedalen-området (Larsen & Erambert 2005).

Sørlandsparken: I ny avkjøring til Biltema er det funnet *beryll* i pegmatitt.

ØSTFOLD

Halden

Herrebøkasa: Bruddet ble i 2005 delvis lenset for vann på grunn av skogbrann. Samlere fikk dermed adkomst til steder som tidligere har vært utilgjengelige. Det ble funnet et drusesystem, med enkelte druser på over en meter. Det ble funnet *roykkvarts*krystaller opptil 40-50 cm, mange krystaller hadde et sjikt med rødlig hematitt like under overflaten. *Cleavelanditt*krystaller på opptil 10 cm og *muskovitt*krystaller opptil 5 cm ble også funnet. Noen uregelmessige *flusspat*krystaller, transparente med matt overflate, opptil 2 kg tunge, ble også innsamlet. De var svakt blåfarget, nesten vannklare. Nåler av trolig *rutil* opptil 5 cm ble funnet i en av kvartskrystallene (Larsen 2005).

Råde

E6: Fine, skarpkantede *mikrolink*krystaller opptil 10-15 cm, *muskovitt*krystaller opptil 10 cm og *biotitt*krystaller på 4-5 cm er innsamlet på veganlegget som har skåret gjennom granittpegmatitter. Trolig har det vært sprengt ut mye fint materiale.

OPPLAND

Lunner

Grua: Fine stuffer med mørkgrønne til brunrøde

*Andraditt fra nytt byggefelt, Grua. Billedbredde 5 cm. Samling Hadeland Bergverksmuseum.
Foto STEIN/ghw*

*andraditt*krystaller på 1-2 cm, *hematitt*rosetter, *svovelkiskuber*, mikro *rhodonitt*(?) *kalkspat* og kvarts er innsamlet i nytt byggefelt.

Vang

Et stort antall stuffer med *kvarts*krystaller er tatt ut, noen meget bra. Enkelte *anatask*krystaller er også funnet.

Sel

Høgsetra: *Svovelkisk*krystaller, opptil 1,2 cm, i talkrik kleberstein er funnet.

Kvarts fra nytt byggefelt, Grua. Billedbredde 7 cm. Samling Hadeland Bergverksmuseum. Foto STEIN/ghw

Skjåk

Framruste: Talk, anhydritt, stilbitt, apofyllitt, heulanditt, prehnitt, kalkspat, kromitt, k ammereritt (Cr-rik klinoklor), fuchsitt, kloritt, tremolitt, aktinolit, thaumasitt, titanitt, ferrohornblende, andalusitt, kyanitt, Fe-grossular, andalusitt (opptil 6 cm lange, stenglige krystaller), cordieritt, sch rl, almandin (krystaller opptil 2 cm), apatitt, rutil og magnetitt, samt pyrrhotitt, pyritt, kobberkis, bornitt, samt chalcositt og gips er funnet på tipphaugene etter kraftutbyggingen i  vre Otta (Garmo 2006b). Vannkrafttunnelen har gjennomskåret en rekke forskjellige bergarter/mineraliseringer.

D nnfoss: Også ved D nnfoss er det tipphauger

Kyanitt, 7 cm lang, i kvarts fra Framruste, Skjåk. Samling og foto Torgeir T. Garmo.

Andalusittkrystaller opptil 5 cm lange, Framruste, Skjåk. Foto og samling Torgeir T. Garmo.

etter vannkraftutbygginga i  vre Otta. Det er funnet stilbitt, piemontitt, laumontitt, hematitt, prehnitt, kalkspat, flusspat, epidot, ferrohornblende, titanitt, kloritt, muskovitt, anhydritt, gips, svovelkis, kobberkis, magnetkis, taumasitt, magnetitt, granat, allanitt og zirkon (Garmo 2006b).

I mai 2006 er det funnet brune titanittkrystaller på opptil 6-8 cm i matriks av epidot og apatitt og større almandinkrystaller enn tidligere.

HEDMARK

 rnes

Sagstuen: I juli 2005 ble det funnet blokker og enkeltkrystaller av rødlig korund. Den største krystallen hadde en diameter på vel 4 cm. En stoff med en blålig krystall på 3 cm i diameter ble også funnet.

ROGALAND

H 

Nærbø: I et steinbrudd er det funnet gjennomsiktige, brune til grønne klistoisittkrystaller opptil 5 cm lange og 0,5 cm tykke i kloritt og i druser. Kvarts, feltspat, stilbitt, prehnitt og heulanditt er også rapportert.

HORDALAND

Bømlo

*Beryll*krystaller opptil 20-30 cm lange og 2 cm brede er funnet.

SOGN OG FJORDANE

Stryn

Oppljodvatnet: Epidot, opptil 10 cm, innvokst i prehnitt og omfasitt i kvarts i eklogitt er funnet.

MØRE OG ROMSDAL

Tingvoll

Aspøy: En ny druse med små *septerametystkry-*staller er åpnet.

Eide

Brune skalenoederkrystaller av *kalkspat* med hvit laumontitt var til salgs på messa i Trondheim

Druse med uregelmessige *kalkspat*krystaller opp til 35 cm er funnet. Krystallene har frostet overflate, men er helt klare inni. De er fargeløse til lys gule.

Rauma

Alnesvatnet: Smale årer med pen skolecitt og stilbitt i eklogitt (Garmo 2006a).

SØR-TRØNDELAG

Åfjord, Fosen

Soppformete vifter av blanke *epidot*krystaller, opp til 3 cm høye og 1,2-1,5 cm i tverrmål, er funnet langs sprekk i vegskjæring. Hvite skorper av prehnitt ligger på deler av epidoten.

Røykkvartskrystaller opptil 4-5 cm med tessinerhabitus er funnet ved skogsveg.

NORD-TRØNDELAG

Lierne

Sørli: Fortsatt er det funnet *kvartskrystaller*, blant annet er en ny druse med løse, single krystaller med gjennomsnitt lengde ca 8 cm og tverrmål 3-3,5 cm åpnet.

Snåsa

Heimsjø: *Ancylitt* (røde mikrokrytaller), *kalkspat* og *brewsteritt-Sr* er innsamlet.

NORDLAND

Sør-Helgeland

Fine X-tvillinger av *staurolitt* opptil 5 cm i kvarts er funnet.

Vefsn

Mørk rødbrun *vesuvian* i krystaller opptil 3 cm er funnet sammen med grossular (hessonitt) og diopsid i kalkhorisont.

Toven, Leirfjord: Det er fortsatt funnet brune *grossular*krystaller sammen med diopsid.

Mosjøen

Klinozoisitt i store, stenglige, gråbrune aggregater er funnet langs skogsbilveg. Enkelte krystallflater er varmbrune.

Sandnessjøen

Herøy: Tynt lag med små *prehnitt*krystaller og klare *kvartskrystaller* er funnet. På baksiden av stoffene er det mikrokrytaller av *epidot* og kvarts.

Kalkspatkrystall, ca. 25 cm høy, fra Eide. Funnet Gunnar Jenssen. Foto Nordrum.

Hattfjelldal

Skarmodalen: Det har kommet ut en hel del bra stuffer med *hematitt*krystaller.

Susendalen: *Svovelkiskrystaller* opptil 2 cm er funnet.

Mo i Rana

Storforshei: *Oligoklaskrystall*, 1 cm, er funnet i vegskjæring.

Altermark: Fine, mørk gråbrune *magnesiitt*krystaller opptil 3-4 cm i kleberstein er funnet. JV

Krystaller med gjennomiktig, brun *tremolitt* rundt mørk grønn *aktinolit* i talk er funnet.

Umbukta: Krystaller opptil 1 cm av brungrønn, ganske klar *prehnitt* i hvit feltspat er funnet. Også gulgrønne, og i en druse brune krystaller opptil 1 cm,

Rødøy

Sørfjorden: Klare *kvartskrystaller* med tessinerhabitus opptil 10-12 cm, *klinoklorkrystaller* opptil 2-3 cm ble funnet sommeren 2005. Sammen med litt sorte *turmalinkrystaller* opptil 2-3 cm, rutil (sagenitt), titanitt (til 6 mm), albitt og stilbitt(?). I druser i granat-biotitt gneis.

Kvartskrystall, 7 cm lang, fra Sørfjorden, Rødøy, Nordland. Samling Norsk Bergverksmuseum. Foto Gunnar Jenssen.

Junkerдалen

Sideritt/ankerittkrystaller opptil ca 2,5 cm, *kvartskrystaller* og *rutilnåler* opptil 7-8 cm i kvarts og frittstående samt små kalkspatkrystaller er rapportert.

Saltdal

Stor druse med *titanitt*, *kloritt* og *kvarts* er funnet.

Det er også funnet løsblokker med olivenbrune *klinozoisittkrystaller* opptil 4-5 cm lange og 1 cm brede i kalkspat. Dessuten løsblokker med hvite/klare *skapolit*krystaller og løsblokk med fine *titanitt*krystaller opptil 2 cm på *diopsid* i kalkspat.

Rognan

Det er innsamlet en hel del *kyanitt* i kvarts.

Bodø

Hopen: I årer med kvarts og kalkspat er det funnet opptil 5 cm brune nåler med *turmalin*, trolig dravitt.

Grossularkrystall, 4x3 cm, fra Toven, Leirfjord, Nordland. Samling Norsk Bergverksmuseum. Foto Gunnar Jenssen.

Klinoklorkrystaller opptil 2 cm fra Sørfjorden, Rødøy, Nordland. Samling Norsk Bergverksmuseum. Foto Gunnar Jenssen.

Litt magnetkis og diopsid også tilstede.

Vattenlia: Mørkgrønne krystaller av *diopsid* opptil 3 cm i kalkspat er funnet i fine stuffer. Gul *beryll* er funnet i pegmatittgang.

Fauske

Krystaller av *albit* opptil 1,5 cm med schillereffekt er funnet sammen med mikro rutil og svovelkis samt dolomitt.

Hadsel

Matmodern jerngruve, Lofoten: *Diopsid* krystaller og azuritt(?)krystaller er funnet.

TROMS

Bardu

Krystaller av *klinozoisitt*, *fluorapatitt* og *almandin* er innsamlet.

FINNMARK

Alta

Kåfjord kobberverk: *Kalkspat*krystaller og *bergkrystall* med goethitt er rapportert.

Magerøy

Skarsvåg: Krystaller av *prehnitt*, *analcim*, *svovelkis* og sort *turmalin* (opptil 5 cm) er funnet.

Nordkapp: Rødlige *analcim*krystaller er innsamlet.

Honningsvåg: *Natrolitt*, *røykkvarts* (opptil 5 cm) og *prehnitt* på *natrolitt* er funnet i krystaller.

Takk

En hjertelig takk til alle de som har delt kunnskap om mineralfunn med oss. En spesiell takk til Alf Olav Larsen for mineralidentifisering og for kommentarer til manuskriptet. En del av mineralene som mineral-samlere rapporterer er identifisert av Gunnar Raade, Alf Olav Larsen eller Hans-Jørgen Berg.

Litteratur

- GARMO, T.T. (2006a): Ut på tur: Mot vest fra Trollstigen. *Stein* **33** (1), 24-25.
- GARMO, T.T. (2006b): Mineralfunn ved Øvre Otta utbyggjinga 2003-2005. *Norsk Bergverksmuseum, skrift* **33**, 5-8.
- LARSEN, S. (2005): Herrebøkasa – Haldens store skattkammer. *Stein* **32** (4), 24-26.
- LARSEN, A.O. & ERAMBERT, M. (2005): Neotocite and hisingerite from nepheline syenite pegmatites in the Larvik plutonic complex, Norway. *Norsk Bergverksmuseum, skrift* **30**, 68-71.
- NORDRUM, F.S. (2005): Nyfunn av mineraler i Norge 2004-2005. *Stein* **32** (2), 4-14.
- OLSEN, P.C. (2005): Muskovitt fra Juve, Østfold. *Stein* **32** (4), 26.
- WERNER, R. (2005): Skuterud: et eventyrlig gruvelandskap. *Stein* **32** (2), 29-34.